

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ АДАПТАЦІЙНИХ МЕХАНІЗМІВ ТА НАВЧАЛЬНОЇ МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ У ВИЩІЙ ШКОЛІ В ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ

PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL CONDITIONS FOR THE FORMATION OF STUDENTS' ADAPTATION MECHANISMS AND ACADEMIC MOTIVATION IN HIGHER EDUCATION DURING MARTIAL LAW

Стаття присвячена вивченню психолого-педагогічних умов, що сприяють формуванню адаптаційних механізмів та навчальної мотивації студентів у вищій школі під час воєнного стану. Мета дослідження полягає у визначенні ключових факторів, які забезпечують ефективну адаптацію студентів до навчального процесу в умовах війни, зокрема через активізацію внутрішніх ресурсів особистості та модифікацію освітнього середовища. В процесі наукового дослідження використовувалися загальнонаукові методи пізнання: аналіз, синтез, узагальнення, спостереження, порівняння, систематизація та моделювання. Результати дослідження показують, що адаптація студентів до освітнього процесу у ЗВО є складним багатфакторним процесом, який включає взаємодію індивідуальних психологічних характеристик особистості (саморегуляція, самоконтроль, когнітивні установки) та зовнішніх умов освітнього і соціального середовища. Встановлено, що ефективна адаптація сприяє гармонійному залученню молоді до академічного життя, підвищенню рівня внутрішньої мотивації до навчання, розвитку самостійності, емоційної стійкості та здатності до самонавчання. Особливо важливою є наявність соціальної підтримки, яка посилює відчуття безпеки та стабільності. У період воєнного стану адаптаційні труднощі студентів суттєво загострюються. Психоемоційна напруга, тривожність, втрати, вимушене переміщення, технічні бар'єри та загальне відчуття небезпеки спричиняють емоційне виснаження, зниження навчальної активності та втрату мотивації. Встановлено, що дистанційна форма навчання хоча й забезпечує фізичну безпеку, водночас ускладнює соціалізацію, комунікацію й адаптацію, особливо за низького рівня цифрової грамотності. Дослідження доводить, що для покращення психолого-педагогічних умов адаптації необхідне впровадження змішаного навчання, надання технічної підтримки, розвитку цифрових компетентностей, регулювання навчального навантаження та створення партнерського освітнього середовища. Практичне значення дослідження полягає у наданні рекомендацій для удосконалення освітньої політики та формування ефективного

адаптаційного середовища для студентської молоді в умовах воєнного стану.

Ключові слова: адаптація, навчальна мотивація, вища освіта, воєнний стан, психологічна підтримка.

The article explores psychological and pedagogical conditions that contribute to the development of students' adaptation mechanisms and academic motivation in higher education under martial law. The purpose of the study is to identify key factors that ensure effective student adaptation to the learning process during wartime, particularly through the activation of internal personal resources and the modification of the educational environment. The study employed general scientific methods of cognition: analysis, synthesis, generalization, observation, comparison, systematization and modeling. The findings indicate that student adaptation to the educational process in higher education institutions is a complex, multifactorial process involving the interaction of individual psychological traits (self-regulation, self-control, cognitive attitudes) and external conditions of the educational and social environment. Effective adaptation has been shown to promote students' harmonious engagement in academic life, enhance intrinsic motivation for learning, and foster independence, emotional resilience and self-directed learning. Social support plays a crucial role, reinforcing a sense of security and stability. During martial law, students' adaptation challenges become significantly more severe. Psycho-emotional tension, anxiety, loss, forced displacement, technical barriers and a general sense of danger lead to emotional exhaustion, decreased academic engagement and loss of motivation. Although distance learning ensures physical safety, it also complicates socialization, communication and adaptation, especially when digital literacy levels are low. The study proves that improving the psychological and pedagogical conditions for adaptation requires the implementation of blended learning; provision of technical support; development of digital competencies; regulation of academic workload; and creation of a collaborative educational environment. The practical significance of this study lies in offering recommendations for improving educational policy and shaping an effective adaptive environment for students under martial law.

Key words: adaptation, academic motivation, higher education, martial law, psychological support.

УДК 378.091.3:378.14
DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2025/82.1.22>

Жумбей М.М.,
канд. пед. наук,
доцент кафедри іноземних мов
і країнознавства
Карпатського національного
університету імені Василя Стефаника

Апельт Г.В.,
канд. психол. наук,
доцент кафедри іноземних мов
і країнознавства
Карпатського національного
університету імені Василя Стефаника

Постановка проблеми. У четвертий рік повномасштабної війни в Україні система вищої освіти продовжує функціонувати в умовах тривалого соціального та психологічного напруження. Студенти, як одна з найбільш вразливих соціальних груп, стикаються з безпрецедентними викликами, що зачіпають усі сфери їхнього життя – від побутової

до академічної. Ситуація потребує не лише збереження освітнього процесу, а й цілеспрямованої підтримки психоемоційного стану молоді, оскільки саме вони є потенціалом післявоєнного відновлення держави.

У цих умовах зростає значення дослідження адаптаційних механізмів студентів, які дозволяють

їм зберігати мотивацію до навчання, внутрішню стійкість та здатність до особистісного та професійного розвитку. Традиційні підходи до організації навчання виявляються недостатніми, оскільки не враховують глибоких змін у структурі повсякденного досвіду, спричинених воєнними діями, втратами, вимушеним переміщенням і нестабільністю майбутнього. Це зумовлює необхідність переосмислення ролі психолого-педагогічної підтримки у вищій школі та пошуку ефективних моделей освітньої взаємодії.

Аналіз останніх наукових досліджень та публікацій. Питання психолого-педагогічних умов формування адаптаційних механізмів та навчальної мотивації студентів у вищій школі в період воєнного стану є достатньо дослідженим у вітчизняній науковій літературі. Значний внесок у розвиток теми зробила Д.С. Стоянова [7], яка ще до повномасштабного вторгнення розглядала психолого-педагогічні умови адаптації першокурсників до освітнього процесу, акцентуючи увагу на необхідності індивідуального підходу. А. Грибок [2] у своєму дослідженні аналізує фактори, які впливають на адаптацію студентів у ЗВО, зокрема, роль викладача як фасилітатора психоемоційної стабільності. Г.О. Фуклева [9] розширює ці підходи в контексті післядипломної освіти, підкреслюючи важливість створення сприятливого навчального середовища для формування внутрішньої мотивації. Р.В. Павелків [3] у своїй праці з загальної психології подає фундаментальні поняття адаптації й мотивації, які є методологічним підґрунтям для подальших прикладних досліджень. О.О. Піменова та О.М. Гапончук [4] акцентують на специфіці навчання студентів в умовах воєнного стану, демонструючи, як зовнішні чинники (зокрема, безпекова ситуація) можуть модифікувати внутрішню навчальну мотивацію. Також для дослідження використовувалася експертна література, зокрема публікації у сучасних онлайн-виданнях, які висвітлюють актуальні проблеми психологічної підтримки, стан ментального здоров'я молоді та практичні поради викладачам щодо організації освітнього процесу під час війни. Із зарубіжної літератури доцільно згадати дослідження М. Fawaz [10], у якому розглянуто вплив ізоляції під час пандемії COVID-19 на психічний стан студентів – паралелі з українською ситуацією очевидні, адже ідеться про навчання у кризових умовах.

Попри достатню кількість літератури з даної теми, відчувається нестача систематизованого матеріалу, що ускладнює формування цілісного уявлення про ефективні моделі психолого-педагогічної підтримки студентів у період війни. Наукова новизна дослідження полягає у комплексному аналізі психолого-педагогічних чинників адаптації та навчальної мотивації студентів у контексті

викликів, зумовлених умовами воєнного стану в Україні.

Мета статті полягає у визначенні психолого-педагогічних умов формування адаптаційних механізмів та навчальної мотивації студентів у вищій школі в період воєнного стану. Для досягнення поставленої мети слід виконати такі завдання: проаналізувати ключові вікові, психологічні та соціальні чинники, що впливають на адаптацію студентів у закладах вищої освіти; охарактеризувати специфіку впливу воєнного стану на психологічний стан і навчальну мотивацію студентської молоді; окреслити напрями оптимізації адаптаційного процесу шляхом удосконалення організації освітнього середовища.

Виклад основного матеріалу. Адаптаційний механізм студентів у контексті навчання у закладах вищої освіти визначають [3] як систему психофізіологічних, поведінкових і мотиваційних процесів, за допомогою яких особистість пристосовується до нових умов освітнього середовища. В основі адаптації лежить здатність індивіда ефективно взаємодіяти із зовнішнім середовищем через внутрішні ресурси, такі як психологічні риси, когнітивні установки, попередній досвід та рівень розвитку саморегуляції. *Психологічна адаптація*, як зазначає Р.В. Павелків [3], є процесом, що охоплює різні сфери життєдіяльності людини, і в умовах навчання у вищій школі реалізується передусім у навчально-пізнавальній, соціальній та побутовій площинах.

Адаптаційні механізми студентів вищих навчальних закладів формуються під впливом низки вікових, психологічних і соціальних чинників, які взаємодіють між собою у складному динамічному процесі входження молоді в нове освітнє та соціальне середовище.

У студентському віці, що охоплює період від 16 до 24 років, молода людина перебуває на етапі активної індивідуалізації та формування особистісної ідентичності. Це період, коли юнаки і дівчата прагнуть виділити себе серед інших, знайти своє місце в суспільстві, критично оцінюють усталені соціальні норми та поведінку, часто демонструють схильність до опозиційної, асоціальної або навіть антисоціальної поведінки [9].

Особливістю адаптаційної поведінки студентів є висока емоційна чутливість до міжособистісних стосунків, зокрема до нещирості, конфліктності чи психологічного тиску з боку батьків, родичів або викладачів. За відсутності довірливих взаємин у родині чи навчальному середовищі молодь шукає альтернативні канали соціалізації поза звичним соціальним колом. Це прагнення до спілкування та прийняття змушує багатьох студентів встановлювати тісні контакти з неформальними об'єднаннями, молодіжними угрупованнями, підлітковими субкультурами або громадськими

організаціями. Таке сильне прагнення до включення в колектив і відчуття групової належності свідчить про домінування колективістських установок у структурі адаптаційних стратегій молоді. Потреба бути «своїм» у певній групі, бажання знайти підтримку, розуміння та самоствердження в колі ровесників є компенсаторною реакцією на внутрішню невпевненість і зовнішні труднощі, які супроводжують перехід до дорослого життя. Водночас це створює ризики дезадаптації, зокрема в умовах, коли вибрані соціальні групи мають деструктивну спрямованість або демонструють девіантні норми поведінки [9].

Грибок А. розглядає низку психологічних чинників, які, на його думку, мають ключове значення для ефективної адаптації студента до навчання у вищому навчальному закладі. Зокрема, автор підкреслює важливість здатності студента до самостійного навчання, що передбачає не лише вміння засвоювати нову інформацію без постійного зовнішнього контролю, а й готовність брати відповідальність за власний освітній процес. Водночас вагомим чинником виступає навичка самоконтролю та самооцінювання, що дає змогу критично осмислювати власні досягнення й коригувати навчальну діяльність у разі потреби. Значну роль відіграє також усвідомлення й урахування індивідуальних особливостей пізнавальної діяльності, зокрема власного стилю мислення, темпу засвоєння матеріалу, способів організації навчальної інформації. Ефективній адаптації сприяє і вміння студентів раціонально планувати свій час, забезпечуючи баланс між навчальною підготовкою та відпочинком. Крім того, важливою складовою є самодисципліна, що виявляється у здатності підтримувати стабільність у навчальному ритмі, дотримуватися встановлених цілей і уникати прокрастинації. Усі ці чинники, на думку А. Грибка, визначають якість входження студента в нове академічне середовище та рівень його пристосованості до вимог вищої освіти [2].

У цьому віці студенти часто стикаються з невідзначеністю власних життєвих і навчальних цілей, нестачею життєвого досвіду, труднощами у плануванні діяльності, а також з неспроможністю ефективно спрямовувати енергію в конструктивне русло. У відповідь на зовнішні вимоги, критику або соціальні обмеження, молодь часто реагує негативно, демонструючи емоційне напруження, опір чи уникнення. Невдачі у навчанні чи соціальній взаємодії можуть викликати в них різкі зміни настрою, почуття провини, тривогу, зниження самооцінки, відчуття безсилля або зневіри [9].

Згідно з дослідженнями Стоянової Д.С., соціально-психологічна адаптація студентів, є надзвичайно індивідуалізованим процесом, який тісно пов'язаний із суб'єктивним рівнем сприйняття зовнішніх впливів. Авторка зазначає, що кожен

студент вступає у взаємодію з новим соціальним середовищем, маючи власний психологічний поріг адаптації, і прагне досягти внутрішньої рівноваги між особистими психологічними потребами та соціальними вимогами. Саме стан цієї рівноваги визначає здатність індивіда швидко, гнучко й адекватно реагувати на соціальні виклики, а також впливати на оточення в конструктивний спосіб [7].

У контексті сучасних умов – а саме повномасштабної війни – адаптаційні виклики студентської молоді, особливо на початковому етапі навчання у вищому закладі освіти, суттєво загострюються. Психологічна невідповідність до нестабільної соціальної ситуації, зумовленої війною, поглиблює емоційне напруження, знижує когнітивну активність, погіршує концентрацію уваги, якість мислення, пам'яті та волеві процеси. Це, своєю чергою, ускладнює залучення студентів до повноцінного навчального процесу та перешкоджає їхній інтеграції в академічну спільноту [7].

Психологічний стан студентів у період воєнного стану формується під впливом багатьох чинників. Повномасштабне вторгнення Росії 24 лютого 2022 року спричинило масштабні переміщення населення як всередині країни, так і за її межами [6].

Важливою передумовою формування психологічного стану студентів в умовах війни є також перехід на дистанційне навчання, який став переважачим у більшості регіонів. Цей формат вимагає наявності стабільного інтернет-з'єднання, комп'ютерної техніки та відповідних умов у домі. У східних і південних областях, які зазнали інтенсивних руйнувань, було знищено житлові будинки, інфраструктурні об'єкти та електромережі. У результаті багато українців залишилися без електроенергії та газопостачання, що суттєво ускладнює можливість брати участь у дистанційному освітньому процесі. Водночас, навчання в очному форматі в небезпечних регіонах створює ще більші ризики для життя і здоров'я молоді [6]. У таких обставинах психологічна адаптація студентів до навчального процесу стає ще більш ускладненою.

Згідно з результатами дослідження, проведеного онлайн-інститутом Projector і студією EdEra, значна частина студентів зіштовхується з труднощами концентрації уваги, втратами мотивації та психологічним виснаженням. Деякі учасники опитування зізнаються, що переживають почуття провини через те, що залишилися в безпечніших умовах («синдром вцілілого») [6].

Г.О. Фуклева у своїх працях акцентує увагу на значущості розподілу чинників адаптації та мотивації до навчання відповідно до зовнішніх та внутрішніх ресурсів особистості, які визначають адаптаційний потенціал студентів [9]. Зовнішні (екзогенні) фактори – це сукупність об'єктивних

умов навчального середовища, соціального оточення та загального контексту, в якому відбувається процес адаптації. У період воєнного стану ці фактори посилюються додатковими стресогенними обставинами (рис. 1).

Внутрішні (ендогенні) фактори – це психічні та особистісні ресурси індивіда, які опосередковують його здатність адаптуватися до нових умов. Згідно з підходом Г.О. Фуклевої, ключовим показником адаптаційної здатності є сформованість

Рис. 1. Зовнішні чинники адаптації студентів до умов навчання

Примітка: систематизовано авторами на основі [9].

особистісних структур, які впливають на стиль адаптаційної поведінки [9]. Основні компоненти внутрішніх факторів наведені на рис. 2.

В умовах воєнного стану адаптаційні процеси мають тісний зв'язок із навчальною мотивацією. Навчальна мотивація в цьому контексті виступає важливою складовою адаптаційного механізму. Вона визначає рівень залученості студента в освітню діяльність, його цілеспрямованість, здатність до подолання труднощів та орієнтацію на успіх. Високий рівень навчальної мотивації посилює внутрішню готовність до адаптації, сприяє позитивному ставленню до навчального процесу, стимулює саморозвиток і знижує ризики виникнення дезадаптації [3].

Стоянова Д.С. акцентує увагу на необхідності цілеспрямованого створення соціально-психологічних умов, які сприятимуть успішній адаптації студентів до освітнього середовища. Йдеться не лише про організацію простору комунікації між студентами, орієнтованого на пізнання та взаємопідтримку, а й про формування навчального процесу як середовища розвитку індивідуального стилю, творчості та самостійної дослідницької активності.

Важливою умовою адаптації в умовах соціальної нестабільності, за її висновками, є запровадження моделей педагогічної взаємодії, побудованих на партнерстві, рівноправності та емпатії, де викладач виступає не контролюючим, а підтримувальним чинником, який стимулює інтелектуальне самоствердження студента [7].

Організована адаптація до навчання студента в умовах війни передбачає ознайомлення з інституційною структурою закладу вищої освіти, засвоєння та прийняття його нормативно-організаційних вимог. Це включає внутрішню згоду з усталеними правилами та відповідне формування моделей поведінки [9].

Організація освітнього процесу в Україні під час війни значною мірою залежить від рівня безпеки в окремих регіонах. У більшості з них навчання здійснюється дистанційно, що стає серйозним викликом для студентів, адже потребує швидкого пристосування до значних змін у звичному житті. В таких умовах особливого значення набуває психологічна адаптація до нової форми навчання, оскільки саме вона є основою подальшого особистісного та професійного становлення молоді.

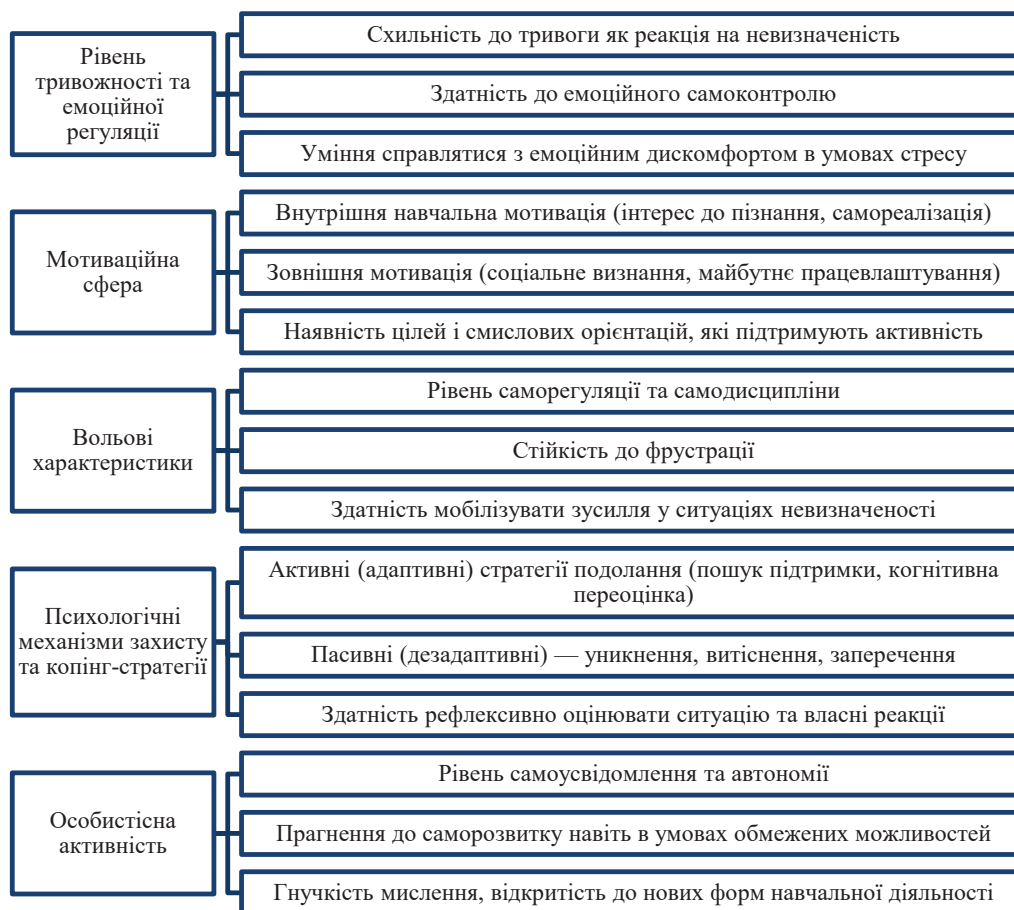

Рис. 2. Внутрішні фактори адаптації студентів

Примітка: систематизовано автором згідно з Фуклева Г.О. [9].

З урахуванням воєнної ситуації, процес адаптації студентів має низку специфічних особливостей: він є складним, тривалим, індивідуальним за характером, поділений на етапи й обов'язковим для всіх, хто залучений до освітнього процесу [6].

У контексті дослідження психолого-педагогічних умов формування адаптаційних механізмів та навчальної мотивації студентів у вищій школі в період воєнного стану, одним із ключових викликів постає організація навчального процесу в дистанційному форматі.

Особливого значення набуває проблема зниження навчальної мотивації. Студенти часто відчують, що навчання в умовах війни втратило актуальність або відійшло на другий план через зміну життєвих пріоритетів. Це пояснюється як емоційною втомою, так і усвідомленням загальної нестабільності ситуації в країні. Крім того, серед додаткових бар'єрів адаптації варто відзначити дискримінацію щодо студентів-переселенців. Хоча більшість населення України ставиться до них із розумінням і співчуттям, все ж існує певна частка суспільства, яка висловлює неприязнь або упереджене ставлення. Це створює додаткове емоційне навантаження та ускладнює адаптаційні процеси [1].

Попри об'єктивну необхідність дистанційного навчання задля збереження безпеки, воно стало серйозною перешкодою для ефективної психологічної адаптації студентів. Наприклад, М. Fawaz та інші вказували на те, що раптовий перехід на дистанційну форму навчання супроводжувався стресом, надмірним навантаженням і труднощами адаптації, що, у свою чергу, викликало симптоми депресії й тривожності серед значної частини студентської молоді [10].

Проте ізоляція – не єдина причина психологічних труднощів. Ситуацію ускладнюють проблеми технічного характеру: нестабільне підключення до інтернету, слабкий сигнал зв'язку, відсутність необхідного технічного обладнання, а також обмежений рівень цифрової компетентності студентів. Брак навичок роботи з електронними освітніми платформами та засобами онлайн-комунікації лише посилює відчуття безпорадності й ускладнює пристосування до нових навчальних умов [10].

Водночас важливо зазначити, що держава не залишається осторонь цих проблем. Для збереження безперервності освітнього процесу було впроваджено гнучкі моделі дистанційного навчання. У відносно безпечних регіонах студенти мають змогу відвідувати заняття в очному форматі,

а у випадках, коли це неможливо, їм надається доступ до онлайн-освіти. У багатьох закладах вищої освіти діють психологічні служби, які надають безкоштовну допомогу студентам і викладачам, однак кваліфікований супровід не завжди доступний, особливо в умовах війни. З початку повномасштабного вторгнення основними проблемами, з якими звертаються студенти до психологів, стали високий рівень тривоги, панічні атаки, страх перед майбутнім. У подальшому, з огляду на затяжний характер війни, домінуючими стали емоційне вигорання, депресія та загальне психічне виснаження [5].

У цьому контексті розроблено низку рекомендацій, які сприятимуть покращенню психолого-педагогічних умов адаптації студентів. Зокрема, у безпечніших регіонах доцільним є впровадження змішаної форми навчання, що поєднує очні заняття з онлайн-форматами. Для студентів, які не мають змоги підключитися до інтернету, пропонується механізм адресних субсидій або забезпечення технічними засобами. Підвищення цифрової грамотності студентів може бути досягнуто шляхом введення спеціальних курсів з ІКТ-компетентностей.

Також важливо зменшити навчальне навантаження, враховуючи психологічний стан студентів. Це можна реалізувати шляхом гнучкішого підходу до термінів виконання завдань, організації вебінарів у записі або у зручний для студентів час, а також використання альтернативних освітніх ресурсів (наприклад, відеоматеріалів, доступних офлайн, або текстових джерел). Одним із напрямів стабілізації емоційного стану можуть стати терапевтичні вебінари, інтегровані в навчальну програму.

Для підвищення мотивації студентів до навчання рекомендується проводити індивідуальні або групові мотиваційні бесіди, в яких слід акцентувати увагу на значущості здобуття вищої освіти не лише для особистого розвитку, але й для майбутнього країни. Такі зустрічі мають бути підтримані чіткою системою оцінювання результатів навчання, яка була б зрозумілою, доступною та справедливою.

Нарешті, критично важливим є підвищення кваліфікації психологів, які працюють у ЗВО. Вони мають бути готовими до роботи з травматичним досвідом війни, розуміти специфіку звернень, пов'язаних із тривогою, депресією, вигоранням. Участь у фахових семінарах, тренінгах, співпраця з міжнародними організаціями, зокрема такими як Lifeline Ukraine, «Ла Страда-Україна», Національна психологічна асоціація, дозволить фахівцям ефективніше реагувати на запити студентів [8].

Загалом реалізація вищезазначених заходів є необхідною умовою забезпечення ефективної

психологічної адаптації студентів до навчального процесу в умовах воєнного стану. Вони сприятимуть не лише покращенню успішності та психоемоційного стану студентів, але й підвищенню їхньої мотивації до самореалізації у сфері вищої освіти.

Висновки. Адаптація студентів до навчального процесу у закладах вищої освіти є багатфакторним психолого-педагогічним явищем, яке охоплює вікові, психологічні та соціальні чинники. Вона передбачає взаємодію внутрішніх ресурсів особистості (саморегуляція, самоконтроль, когнітивні установки) із зовнішнім освітнім і соціальним середовищем. Ефективна адаптація забезпечує гармонійне включення молоді в академічне життя та сприяє розвитку внутрішньої мотивації до навчання. Особливу роль відіграють такі чинники, як здатність до самостійного навчання, емоційна стійкість, готовність до змін та підтримка з боку соціуму.

В умовах повномасштабної війни адаптаційні виклики студентів суттєво загострюються. Психологічна нестабільність, тривожність, втрати, вимушене переміщення, технічні труднощі та загальне відчуття небезпеки спричиняють емоційне виснаження, зниження когнітивної активності та втрату мотивації до навчання. Дистанційне навчання, що стало домінантною формою освітнього процесу, з одного боку забезпечує безпеку, а з іншого – ускладнює процеси соціалізації, комунікації й адаптації, особливо за умови низького рівня цифрової компетентності та відсутності належних технічних умов.

Для покращення психолого-педагогічних умов адаптації студентів в умовах війни необхідно реалізовувати системні заходи. Серед них – впровадження змішаних моделей навчання, надання технічної підтримки, підвищення цифрової грамотності, гнучке регулювання навчального навантаження та створення простору підтримки, орієнтованого на партнерську взаємодію. Особливої уваги потребує розвиток психологічної служби у ЗВО, зокрема підвищення кваліфікації фахівців у сфері кризової інтервенції. Розбудова адаптаційного потенціалу студентів у таких умовах є не лише педагогічним завданням, а й стратегічною необхідністю для забезпечення стійкості освітньої системи загалом.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Андрєєва В. Понад 60% українців співчують переселенцям: опитування. life.pravda.com.ua, 2022. URL: <https://life.pravda.com.ua/society/2022/06/6/248987/>
2. Грибок А. Психолого-педагогічні чинники адаптації студентів до навчальної діяльності у вищому навчальному закладі. bpsy.knu.ua, 2017. URL: <https://bpsy.knu.ua/index.php/psychology/article/download/109/108/329>

3. Павелків Р.В. Загальна психологія. Київ: Кондор, 2009. 181 с.

4. Піменова О.О., Гапончук О.М. Мотивація до навчання студентів в умовах воєнного стану. Габітус, 2023, №47. URL: <http://habitus.od.ua/journals/2023/47-2023/5.pdf>

5. Психологічна служба університету: активна робота на фронті ментального здоров'я. lnu.edu.ua, 2022. URL: <https://lnu.edu.ua/psykholohichna-sluzhba-universytetu-aktyvna-robota-na-fronti-mentalnoho-zdorov-ia/>

6. Психологічні труднощі, мотивація та відновлення. Як викладати в умовах війни. vctr.media, 2022. URL: <https://vctr.media/ua/yak-vikladati-v-umovah-vijni-139460/>

7. Стоянова Д.С. Психолого-педагогічні умови адаптації студентів-першокурсників до навчально-

виховного процесу педагогічного університету. Педагогіка вищої та середньої школи, 2006, №14, 398–407. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/PVSSh_2006_14_54

8. Уретій О. Психологічна допомога під час війни: куди звернутись. armyinform.com.ua, 2022. URL: <https://armyinform.com.ua/2022/06/15/psychologichna-dopomoga-pid-chas-vijny-kudy-zvernutys/>

9. Фуклева Г.О. Психолого-педагогічні умови адаптації студентів до навчання в системі післядипломної освіти. nvd.luguniv.edu.ua, 2023. URL: <https://nvd.luguniv.edu.ua/archiv/NN23/13fgospo.pdf>

10. Fawaz M. E-learning: Depression, anxiety, and stress symptomatology among Lebanese university students during COVID-19 quarantine. Nursing Forum, 2021. Vol. 56, №1, 52–57. URL: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/33125744/>